

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника Економічний
факультет

САПІЖАК-ЦИПЕРДЮК ДАНА БОГДАНІВНА

ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ ФОРМУВАННЯ ПОВНОЇ СОБІВАРТОСТІ ДЛЯ
ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

071 «Облік і оподаткування»

Автореферат
на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Івано-Франківськ – 2023

Дипломна робота виконана в Прикарпатському національному університеті імені
Василя Стефаника

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів Прикарпатського
національного університету ім. В. Стефаника Григорів Ольга Орестівна

(науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Рецензент: д.е.н., професор кафедри фінансів Прикарпатського національного
університету ім. В. Стефаника Щур Роман Іванович

(науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Захист відбудеться «27» червня 2023р.

Завідувач кафедри

_____

(підпис)

Баланюк Іван Федорович

(ім'я та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ПОВНОЇ СОБІВАРТОСТІ.....	9
1.1. Собівартість, її елементи, методи обліку та калькулювання.....	9
1.2. Теоретичні основи обліку та аналізу повної собівартості.....	15
1.3. Нормативне регулювання обліку та визначення повної собівартості.....	20
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ПОВНОЇ СОБІВАРТОСТІ НА КП “ЕЛЕКТРОАВТОТРАНС”.....	24
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	24
2.2. Стан обліку формування повної собівартості на КП “Електроавтотранс”...	31
2.3. Оцінка ефективності діючої системи управління формуванням повної собівартості у КП “Електроавтотранс”.....	36
2.4. Вдосконалення організації облікового процесу формування повної собівартості.....	41
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ПОВНОЇ СОБІВАРТОСТІ.....	45
3.1. Аудит витрат та повної собівартості виробленої і реалізованої продукції...	45
3.2. Внутрішній аудит процесу формування повної собівартості.....	49
3.3. Прогнозування як інструмент інформаційно-аналітичного забезпечення ефективної системи управління собівартістю на КП “Електроавтотранс”.....	52
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	64

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В діяльності підприємства не останнє місце займає облік витрат та формування повної собівартості продукції. Зумовлено це ціноутворюючим фактором собівартості, величина якої впливає на прибутковість та ефективність діяльності підприємства в кінцевому результаті. Разом з тим це складний облік в системі обліку підприємства. Тому кожне підприємство та суб'єкт господарювання має проводити чіткий аналіз та контроль витрат та формуванням повної собівартості.

На практиці при обліку собівартості виникає непорозуміння та суперечності у сфері віднесення тих чи інших витрат до окремого виду собівартості. Так, підприємствам необхідно розробити чітку систему контролю за визначенням витрат та формуванням повної собівартості для отримання чіткої та достовірної інформації про свою діяльність та правильного складання фінансової звітності.

Існуючі відмінності стосовно класифікації та визначення витрат виробництва та віднесення їх до собівартості, необхідність обліку, аналізу та аудиту таких витрат і визначає актуальність даного дослідження.

Об'єктом дослідження є система організації обліку, аналізу та аудиту формування повної собівартості на КП "Електроавтотранс".

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних, концептуальних і практичних аспектів бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту формування повної собівартості для прийняття управлінських рішень.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних аспектів обліку, аналізу та аудиту формування повної собівартості для прийняття управлінських рішень, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення організації бухгалтерського обліку та контролю в даній сфері.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- вивчити економічну сутність собівартості, її елементів, методів обліку та калькулювання;
- дослідити теоретичні основи обліку та аналізу повної собівартості;
- розглянути нормативне регулювання обліку та визначення повної собівартості;
- надати організаційно-економічну характеристику КП “Електроавтотранс”;
- дослідити стан обліку формування повної собівартості на КП “Електроавтотранс”;
- оцінити ефективність діючої системи управління формуванням повної собівартості у КП “Електроавтотранс”;
- визначити шляхи вдосконалення організації облікового процесу формування повної собівартості;
- розглянути аудит витрат та повної собівартості виробленої і реалізованої продукції;
- вивчити внутрішній аудит процесу формування повної собівартості;
- дослідити прогнозування як інструмент інформаційно-аналітичного забезпечення ефективної системи управління собівартістю на КП “Електроавтотранс”.

Наукова новизна даної кваліфікаційної роботи полягає в тому, що вона розкриває актуальну тему, пов’язану з обліком, аналізом та аудитом формування повної собівартості на підприємствах для прийняття управлінських рішень. Робота включає вивчення теоретичних аспектів обліку, аналізу та аудиту формування повної собівартості, а також дослідження організації бухгалтерського обліку та контролю формування повної собівартості на підприємствах транспортної сфери. Результати дослідження внесуть вагомий внесок в розвиток теорії та практики обліку та аналізу та аудиту формування повної собівартості, що може бути корисним для вирішення практичних завдань в галузі бухгалтерського обліку та аудиту на підприємствах транспорту.

Методи дослідження. В процесі дослідження були використані наступні методи: аналітичного порівняння, зіставлення показників, індексний метод, методи теоретико-емпіричного дослідження. Крім того, включає робота методологію використання теоретичних джерел, аналіз наукової літератури, нормативно-правових актів.

Практичне значення одержаних результатів роботи полягає у розробці рекомендацій щодо організації бухгалтерського обліку та контролю в сфері формування повної собівартості продукції на підприємствах. Це дозволить підприємствам транспорту ефективніше використовувати облікові і контрольні інструменти для оптимізації витрат виробництва, покращення фінансової звітності та вирішення проблем, пов'язаних з оподаткуванням.

Структура роботи. Складовими частинами роботи є вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Обсяг роботи становить 64 сторінки. У роботі 7 таблиць, 20 рисунків, список використаних джерел містить 31 найменування та 4 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У розділі 1 «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ПОВНОЇ СОБІВАРТОСТІ» розглянуто особливості питання собівартості, її елементів, методи обліку та калькулювання, а також теоретичні основи обліку та аналізу повної собівартості, здійснено оцінку нормативного регулювання обліку та визначення повної собівартості.

Повна собівартість дає набагато більш повне й точне уявлення про те, скільки коштує виробництво запасів, порівняно з виробничою собівартістю. Облік собівартості може визначити, куди компанія витрачає свої гроші, скільки вона заробляє та де гроші втрачаються. Облік собівартості має на меті звітувати, аналізувати та сприяти покращенню внутрішнього контролю витрат та ефективності.

У розділі 2 «ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ПОВНОЇ СОБІВАРТОСТІ НА КП “ЕЛЕКТРОАВТОТРАНС”» досліджена організаційно-економічна характеристика підприємства та стан обліку формування повної собівартості на КП “Електроавтотранс”. Сформовано оцінку ефективності діючої системи управління формуванням повної собівартості у КП “Електроавтотранс” та наведено рекомендації на вдосконалення організації облікового процесу формування повної собівартості.

КП “Електроавтотранс” є фінансово стійке. Облік собівартості дозволяє визначити, куди підприємство витрачає свої гроші, скільки вона заробляє та де гроші втрачаються, отже допомагає проводити ефективну політику управління витратами та сприяти покращенню такого контролю витрат та ефективності.

Використовуючи наведені стратегії управління витратами, підприємство може значно знизити повну собівартість та збільшити прибутки. Водночас наведені методи можуть допомогти оптимізувати роботу та підвищити якість продуктів або послуг.

У розділі 3 «ОРГАНІЗАЦІЯ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ПОВНОЇ СОБІВАРТОСТІ» розкрито трактування про аудит витрат та повної собівартості виробленої і реалізованої продукції, внутрішній аудит процесу формування повної собівартості та прогнозування як інструмент інформаційно-аналітичного забезпечення ефективної системи управління собівартістю на КП “Електроавтотранс”.

Організація аудиторської перевірки передбачає документальне оформлення аудиту, яке складається з оформлення робочих документів і підсумкових документів. Аудит процесу формування повної собівартості має запобігати обліковим помилкам, своєчасно виявляти можливості та правильно формувати собівартість. Метою внутрішнього аудиту є оцінка дотримання економічної політики підприємства, оцінка функцій внутрішнього контролю.

ВИСНОВКИ

В процесі виконання роботи ми дослідили теоретичні аспекти обліку, аналізу та аудиту формування повної собівартості для прийняття управлінських рішень, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення організації бухгалтерського обліку та контролю в даній сфері. Так, нами було визначено наступне:

Термін собівартість означає економічну вартість витрат на сировину, обладнання, матеріали, послуги, робочу силу, продукти тощо. Повна собівартість включає виробничу собівартість, адміністративні витрати, витрати на збут та деякі інші операційні витрати. Повна собівартість дає набагато більш повне й точне уявлення про те, скільки коштує виробництво запасів, порівняно з виробничою собівартістю. Повна собівартість розбиває постійні накладні витрати на дві категорії: витрати, що відносяться до собівартості проданих товарів, і ті, що відносяться до запасів.

Облік собівартості – це неофіційний набір гнучких інструментів, які менеджери компанії можуть використовувати для оцінки того, наскільки добре працює бізнес. Спрямований на оцінку різних витрат бізнесу та того, як вони впливають на операції, витрати, ефективність і прибуток. Індивідуальна оцінка структури витрат компанії дозволяє керівництву покращити спосіб ведення бізнесу та, отже, підвищити вартість фірми. Це лише внутрішні показники та цифри.

Розглянувши всю систему нормативного регулювання обліку та калькулювання собівартості, можна виділити такі їх блоки: міжнародні нормативно-правові акти, національні нормативно-правові акти, законодавчо-нормативні правові акти, інструкції та положення державного рівня. Основним документом, що визначає порядок обліку та калькулювання собівартості є П(С)БО 16 «Витрати», який регулює порядок формування і обліку собівартості продукції та визначення витрат на підприємстві та відображення даних в

фінансовій звітності, надає аудитору дані щодо нормативно-правового регулювання дослідження операцій, пов'язаних із витратами.

КП “Електроавтотранс” – спеціалізоване підприємство сфери пасажирських перевезень. Основним видом діяльності є 49.31 Пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення, 85.32 Професійно-технічна освіта та 56.29 Постачання інших готових страв. Проаналізувавши коефіцієнти ліквідності, платоспроможності, ділової активності, рентабельності та фінансової стійкості, бачимо, що КП “Електроавтотранс” фінансово стійке. Для підвищення прибутковості необхідно підвищувати ефективність діяльності підприємства по збуту продукції та скорочувати витрати на виробництво шляхом підвищення рівня продуктивності праці, економічного використання сировини, палива, енергії, обладнання.

Оскільки КП “Електроавтотранс” працює в умовах воєнного стану, вирішальним є вивчення способів оптимізації грошових потоків і економії грошей. Управління процесом формування повної собівартості передбачає оцінку, розподіл і контроль витрат, щоб залишатися в межах бюджету та економити ресурси. Це також допоможе передбачити майбутні витрати та знизити ризик перевиконання бюджету. Ключем до успішного формування повної собівартості є розуміння структури витрат, яка включає постійні та змінні витрати. Щоб покращити бізнес-процеси КП “Електроавтотранс” варто використовувати аналітику. Аналіз даних допомагає виявити нові можливості помітити тенденції чи зміни, оптимізувати ланцюжок поставок.

Цілями аудиторів при перевірці витрат і повної собівартості реалізованих товарів є: розглянути внутрішній контроль, визначити наявність запасів і наявність операцій, що впливають на собівартість проданих товарів, встановити повноту інвентаризації, встановити канцелярську точність записів і допоміжних графіків щодо запасів і вартості проданих товарів тощо. Під час проведення перевірки аудитор повинен спиратись на Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Податковий кодекс України, П(С)БО 9

«Запаси», П(С)БО 16 «Витрати», наказ про облікову політику, установчі документи та інші нормативно-правові документи.

Внутрішній аудит направлений на підтвердження достовірності звітності і не вирішує проблеми, які пов'язані з удосконаленням системи управління. Одна з цілей внутрішнього аудиту полягає в тому, щоб за допомогою методології, що ґрунтується на ризиках, надати правлінню та вищому керівництву підприємства всебічну гарантію того, що сфери суттєвих ризиків компанії управляються ефективно та результативно. Аудит процесу формування повної собівартості має запобігати обліковим помилкам, своєчасно виявляти можливості та правильно формувати собівартість. Основна мета аудиту процесу формування повної собівартості є забезпечити сильне управління, включаючи виконання суворих інструкцій.

Прогнозування собівартості – це процес оцінки майбутніх витрат і доходів компанії, продукту чи послуги. Він використовується для планування майбутніх ресурсів і ефективного їх розподілу. Прогнозування собівартості для КП “Електроавтотранс” забезпечить краще розуміння витрат, допоможе виявити та виправити неефективність виробництва на ранній стадії, дозволить краще приймати рішення, стане орієнтиром для складання бюджету та розподілу ресурсів, забезпечить виконання проекту вчасно та в межах бюджету. Щоб підвищити точність корисно використовувати кілька методів для прогнозування собівартості оскільки різні типи інформації можуть давати різні результати. Прогнозування собівартості є важливою функцією бізнесу. Використовуючи точні оцінки та враховуючи всі фактори, підприємства можуть приймати обґрунтовані рішення щодо того, куди розподілити свої ресурси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31 листопада 1999 р. № 318 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
2. Стемковська І. Собівартість продукції, як економічна категорія. *Збірник наукових праць*, 2019. Випуск 4. Том 2. с.57-61
3. Єршоміна М. О. Собівартість і тарифи залізничного транспорту: конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 58 с
4. Ліба Н. С., Максименко Д. В. Собівартість продукції в економічному середовищі. 2021. С. 218-221. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8073/1/The_%20cost_%20of_%20production%20_in%20_the_%20economic_%20environment.pdf (дата звернення: 26.05.2023).
5. Гусаренко Н. Ю., Яловега Л. В. Собівартість продукції та шляхи її зниження. *Матеріали конференції ПДАА. Організаційний комітет*, 2021. Ч.1 с. 71-72
6. Московчук А. Т. Методичний інструментарій аналізу собівартості продукції. *VIII Міжнародна науково-практична конференція: облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки*. Луцьк, 2021. С. 279-281
7. Аверкин Я. Ф. Проблемні аспекти управлінського обліку витрат операційної діяльності. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. №3(93). С. 15-22.
8. Класифікація витрат на виробництво. URL: <https://i.factor.ua/ukr/> (дата звернення: 26.05.2023).
9. Попазова О. Гогунська Л. Собівартість продукції: поняття та класифікація. URL: http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/58886.doc.htm (дата звернення: 26.05.2023).
10. Омецінська І. Особливості формування повної собівартості продукції (робіт, послуг) в управлінському обліку для цілей ціноутворення.

Вісник Тернопільського національного економічного університету, 2018. № 4. с. 120-133

11. Хмелюк А. В. Спекова О. Р. Методи калькулювання собівартості продукції: вітчизняна практика. *Світ економічної науки. Випуск 10: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції економічного спрямування*. Тернопіль, 2018. с. 72-76

12. Облік витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції.

URL:https://msn.khmn.edu.ua/pluginfile.php/142741/mod_resource/content/0/tema_8.htm (дата звернення: 26.05.2023).

13. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси». Виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text (дата звернення: 26.05.2023).

14. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996–XIV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. (дата звернення: 26.05.2023).

15. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 19.07.2017 р. № 226/95-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/265/95-вр>. (дата звернення: 26.05.2023).

16. Господарський кодекс № 436-XV від 06.01.2018 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. (дата звернення: 26.05.2023).

17. Податковий кодекс № 2755–XVII від 01.01.2018 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. (дата звернення: 26.05.2023).

18. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2015. № 73. URL: <https://zakon.help/documents/z0336-13> (дата звернення: 26.05.2023).

19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Наказ Міністерства фінансів України від 29.09.2020 від №588: Наказ

Міністерства фінансів України від 31 листопада 1999 р. № 318 (зі змінами та доповненнями). URL:

20. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

21. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності затверджені Наказом Мінфіну України від 29.11.2017 р. № 976. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. (дата звернення: 26.05.2023).

22. Профіль КП «ЕЛЕКТРОАВТОТРАНС» на Youcontrol. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/00432426/ (дата звернення: 26.05.2023).

23. Профіль КП «ЕЛЕКТРОАВТОТРАНС» на Opendatabot. URL: <https://opendatabot.ua/c/00432426> (дата звернення: 26.05.2023).

24. Кузнецова С.О., Котелевська А.П. Сучасні проблеми і шляхи вдосконалення управлінського обліку витрат підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 2020. С. 188-191. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/20153e5a-37d3-453f-a130-9984ac304ec2/content> (дата звернення: 26.05.2023).

25. Васюк Г.В. Особливості аудиту витрат виробництва та собівартості продукції. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, 2017. № 4 (67). С. 91-95.

26. Подмешальська Ю. В., Косяк А. В. Удосконалення методики аудиту собівартості реалізованої продукції. *Інвестиції: практика та досвід*, 2019. № 5. С. 51-57.

27. Голик В.Р. Концептуальні основи управлінського обліку витрат та підходи до його автоматизації. *Вісник ЖДТУ*. 2018. № 3 (85). с. 8-12.

28. Бурова Т. Облік і аудит собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг): теорія та удосконалення. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки*, 2019. С. 81-85

29. Саченко С.І., Горбатюк О.А. Основні аспекти внутрішнього аудиту. *Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»*, 27 грудня 2019 року, м. Тернопіль. С. 190-192

30. Шевченко Д. О. Планування собівартості продукції як передумова для зниження загальних витрат підприємства. *Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції: Матеріали III Всеукраїнської науковопрактичної інтернет-конференції студентів та молодих вчених*. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2019. С. 130-133

31. Унгур'ян К. Д., Сукрушева Г. О. Теоретичні основи планування витрат підприємства. *Виклики та шляхи сприяння економічному розвитку України на тлі світових тенденцій (присвячена 85-річчю заснування економічного факультету). Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (19- 20 квітня 2019 року)*. Х.: Видавництво ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. С. 35-37.